

«Περί Έρωτος και Ηδονής»
(φιλοσοφική θεώρηση από τον Πλάτωνα)

Αποσπάσματα από τα έργα του Πλάτωνα:

- A. Συμπόσιον (ή περί έρωτος)
- B. Φαίδρος (ή περί έρωτος)
- Γ. Φίληβος (ή περί ηδονής)

«Περί Έρωτος» (Συμπόσιο – Φαίδρος)

Το συμπόσιο είναι ουσιαστικά μια Απολογία υπέρ του Σωκράτη που έγραψε ο πιο άξιος μαθητής του ο Πλάτων.

Μέσα από τα έργα αυτά παρουσιάζεται με έναν μοναδικό, ανάγλυφο τρόπο, η εικόνα μιας εποχής 2500 χρόνια πριν και διαπιστώνει κανείς πως τα θέματα που ευρίσκοντο στο επίκεντρο των φιλοσοφικών αναζητήσεων την εποχή εκείνη, παραμένουν επίκαιρα και ίσως πιο έντονα.

Ενώ όμως, την εποχή του Σωκράτη, οι αναζητήσεις αυτές, παρόλο ότι γινόντουσαν στο ημίφως των λυχνariών, εντυπωσίαζαν με τη δροσιά των διαλόγων, τα χαρούμενα πονηρά πειράγματα μεταξύ των συνδαιτυμόνων, τους υπαινιγμούς, το εκλεπτισμένο παιχνίδι των λέξεων και των συνηχήσεων, του νου και της λογικής, σήμερα οι τέτοιου είδους αναζητήσεις γίνονται στο απειλητικό ημίφως της τηλεόρασης και του απομονωτισμού.

«Αν λοιπόν πρέπει να τα διηγηθώ και σε σας, θα το κάνω, λέει ο Απολλόδωρος. Εξάλλου εγώ έτσι κι' αλλιώς είτε όταν ο ίδιος μιλάω για φιλοσοφία, είτε όταν ακούω άλλους, εκτός του ότι πιστεύω ότι ωφελούμαι, ευχαριστιέμαι υπερβολικά. Αλλά όταν ακούω μερικές άλλες συζητήσεις, καθώς και τις δικές σας των πλουσίων και των επιχειρηματιών, και εγώ ο ίδιος στενοχωριέμαι και εσάς τους φίλους λυπάμαι, γιατί νομίζετε ότι κάνετε κάτι ενώ δεν κάνετε τίποτα».

Σ' ένα σαλόνι της εποχής (γύρω στο 400π.Χ.) στο σπίτι του νεαρού ποιητή Αγάθωνα, που μόλις έχει κερδίσει στους τραγικούς αγώνες με την πρώτη του τραγωδία, έχει μαζευτεί όλη η αφρόκρεμα των διανοουμένων της Αθήνας. Ο Σωκράτης με τον πιστό του μαθητή Αριστόδημο, ο Αριστοφάνης, ο Αλκιβιάδης, ο Φαίδρος, ο γιατρός Ερυξίμαχος, ο εραστής του Αγάθωνα Πausανίας και άλλοι. Αποφασίζουν να πιουν λίγο μόνο και να μιλήσει ο καθένας με τη σειρά του για τον Έρωτα, πλέκοντας το εγκώμιο του Θεού αυτού.

Αρχίζουν να μιλούν για τον Έρωτα από τον Φαίδρο (λόγιος της εποχής) επειδή είναι ξαπλωμένος στην πρώτη θέση από αριστερά προς τα δεξιά και είναι ο πατέρας του θέματος:

Φαίδρος (Συμπόσιο 178b): Ο Έρωτας είναι ο αρχαιότερος Θεός και μέγας και θαυμαστός μεταξύ των ανθρώπων και όπως λέει ο Ησίοδος «πρώτα γεννήθηκε το Χάος και μετά γεννήθηκαν η Γη και ο Έρωτας (απαραίτητα και τα δύο για να υπάρξει ζωή).

Όντας λοιπόν ο αρχαιότερος, μας παρέχει τα μέγιστα αγαθά. Γιατί εγώ τουλάχιστον δεν μπορώ να πω ότι υπάρχει μεγαλύτερο αγαθό για ένα νέο από έναν καλό εραστή και για έναν εραστή από τον έρωτα για ένα νέο. Και συνεχίζει:

- Ο Έρωτας εμπνέει ντροπή για τα αισχρά και φιλοτιμία για τα καλά.
- Ο Ερωμένος ντρέπεται ιδιαίτερα τους εραστές, όταν τον δουν να κάνει κάτι επαίσχυντο.
- Καλύτερη πόλη ή καλύτερο στρατόπεδο θα ήταν αυτό που αποτελείται από εραστές και ερωμένους, καθώς θα απέφευγαν κάθε επαίσχυντη πράξη και θα αμίλλονταν μεταξύ τους, κανείς δεν θα λιποτακτούσε γιατί κανείς δεν είναι τόσο δειλός που να μην μπορεί ο Έρωτας να τον εμπνεύσει Θεϊκή πνοή και να τον κάνει γενναίο, όπως είναι και ο ίδιος (ο Έρωτας) από τη φύση του.
- Ο Έρωτας αποδεικνύεται πηγή ηρωισμού και ψυχικής ευγένειας «Ακόμα και να πεθαίνουν οι ίδιοι στη θέση των άλλων θέλουν οι ερωτευμένοι, κι όχι μόνο οι άντρες αλλά και οι γυναίκες».
- Οι Θεοί τιμούν υπερβολικά τον ζήλο και τη γενναιότητα που εμπνέει ο έρωτας (παράδειγμα Αλκηστης – Ορφέα) και τον ηρωισμό στον έρωτα (παράδειγμα Αχιλλέας – Πάτροκλου), θαυμάζουν όμως πολύ περισσότερο και χαιρόνται και ανταμείβουν όταν ο ερωμένος αγαπάει πολύ τον εραστή (Αχιλλέας) παρά όταν ο εραστής τον ερωμένο (Αλκηστης), (όπως και στην περίπτωση του Σωκράτη ερωμένου που εραστής του ήταν ο Αλκιβιάδης, προς τον οποίο αξιοσημείωτη στάθηκε η αφοσίωση του πρώτου).

Και ο Φαίδρος τελειώνοντας το λόγο του είπε:

- Έτσι λοιπόν νομίζω ότι ο Έρωτας είναι ο αρχαιότερος και ο σπουδαιότερος και ο σημαντικότερος για την απόκτηση αρετής και ευτυχίας από τους ανθρώπους και όσο ζουν και αφού πεθάνουν (Συμπόσιο 180 b).

Έτσι τελειώνει ο πρώτος λόγος, ο λόγος του ερωτικού παιδιού, του Φαίδρου, λόγος ανώριμος και ρηχός, αλλά γεμάτος κίχλας από τη ζέση της ευλάβειας προς τη μέγιστη αυτή Θεότητα, που κάτω από τη σκέπη της ο «ωραίος» ή το «ωραϊόν» ανθίζει.

Μετά τον Φαίδρο τον λόγο τον πήραν κάποιιο άλλοι, τους οποίους ο Αριστόδημος δεν θυμόταν, και ύστερα πήρε το λόγο ο Πausανίας ο οποίος είπε:

Πausανίας (Συμπόσιο 180c): «- Μου φαίνεται Φαίδρε ότι δεν μας έχει δοθεί σωστά το θέμα, καθώς μας ζητήθηκε έτσι απλά να εγκωμιάσουμε τον έρωτα. Γιατί αν ο Έρωτας ήταν ένας, θα ήταν καλά, όπως φαίνεται όμως τώρα δεν είναι ένας και εφόσον δεν είναι ένας, το πιο σωστό είναι να πούμε από πριν ποιον πρέπει να επαινούμε».

Σύμφωνα με τον Πausανία, ο Έρωτας είναι διπλός, όπως διπλή είναι η Αφροδίτη, χωρίς την οποία ο Έρωτας δεν υπάρχει. Έτσι έχουμε τον Ουράνιο έρωτα (που συμπράττει με την Ουράνια Αφροδίτη, αρχαιότερη) και τον Πάνδημο (που συμπράττει με τον Πάνδημο Αφροδίτη, νεότερη).

Όπως με κάθε πράξη έτσι συμβαίνει, αυτή καθεαυτή όταν διαπράττεται δεν είναι ούτε καλή ούτε κακή, το ίδιο ισχύει και με τα ερωτικά συναισθήματα και δεν είναι κάθε έρωτας καλός και άξιος να εγκωμιαστεί, αλλά μόνον εκείνος που παρακινεί για ευγενικά ερωτικά αισθήματα.

- Ο Έρωτας λοιπόν της Πανδήμου Αφροδίτης (Πάνδημος) είναι αυτός με τον οποίο ερωτεύονται οι κατώτεροι άνθρωποι. Αυτοί πρώτα απ' όλα ερωτεύονται αδιάκριτα και γυναίκες και παιδιά από τους οποίους ερωτεύονται περισσότερο τα σώματά τους παρά τις ψυχές τους και μάλιστα διαλέγουν όσο μπορούν πιο ανόητους, αποβλέποντας, μόνο στην ίδια την πράξη και αδιαφορώντας για το αν τη διαπράττουν σωστά ή όχι.

Αυτό προέρχεται και από τη φύση της Θεάς, που είναι πολύ νεότερη από την άλλη και που στη γέννησή της συμμετείχε και το θηλυκό και το αρσενικό (Κόρη του Δία και της Διώνης)

- Ο άλλος της Ουρανίας Αφροδίτης (Ουράνιος) η οποία πρώτα απ' όλα δεν έχει μέσα της το θηλυκό στοιχείο αλλά μόνον αρσενικό, κι έπειτα είναι αρχαιότερη και απαλλαγμένη από ασέλγεια. Γι' αυτό λοιπόν στρέφονται προς το αρσενικό εκείνοι που εμπνέονται απ' αυτόν τον Έρωτα, αγαπώντας εκείνο που είναι από τη φύση του δυνατότερο και έχει περισσότερο μυαλό (χωρίς μητέρα κόρη του Ουρανού).

Σύμφωνα με την αρχή που θέτει στη συνέχεια ο Πausανίας, ο Έρωτας δεν είναι στο σύνολό του «κάτι ευγενικό και άξιο εγκωμίων, αλλά μόνο εκείνος που παρακινεί σε αγάπη ευγενική». Και συνεχίζει: «κακοήθης είναι ο εραστής εκείνος ο πάνδημος που αγαπά το σώμα και όχι την ψυχή. Διότι ούτε καν σταθερός είναι αφού αυτό που αγαπά δεν είναι σταθερό. Μόλις παρέλθει του σώματος η ανθηρότητα, αυτή ακριβώς που έχει ποθήσει, κάνει φτερά και φεύγει, αφού καταπατήσει πλήθος λόγια και υποσχέσεις».

«Ενώ ο εραστής του ήθους, όταν είναι αξιόλογο, μένει σταθερός για όλη του τη ζωή συγχωνευμένος όπως είναι με κάτι σταθερό» (183 d & e).

Και συνεχίζει την ομιλία του ο Πausανίας επιχειρηματολογώντας για τον έρωτα ως στάση ζωής (φιλοσοφία) και εξέλιξης του ανθρώπου (ολοκλήρωση εαυτού), αναφέρονται στα πλαίσια (ηθικά, κοινωνικά κ.α.) που του διαμορφώνουν αλλά και στις αξίες που ο έρωτας διαμορφώνει στον άνθρωπο (αρετή ή κακία, τόλμη ή ατολμία, ελευθερία έκφρασης και ιδεών, φιλία, υποταγή και δουλική εκδούλευση) και καταλήγει πως μέσα από τον «Ουράνιο Έρωτα» το άτομο τείνει να ολοκληρώσει τον εαυτό του και να κατακτήσει την αρετή «Είναι λοιπόν οπωσδήποτε καλό να προσφέρεται κανείς για χάρη της αρετής» (185 b)

Η συμβολή του λόγου του Πausανία δεν είναι ευκαταφρόνητη, ιδίως όσον αφορά στη διάκριση που κάνει μεταξύ Πανδήμου και Ουρανίου Έρωτα (μη αυθεντικού και αυθεντικού). Αν καταδικάζει τον Πάνδημο έρωτα, δεν το κάνει διότι έχει το αισθησιακό στοιχείο – αυτό δεν λείπει ούτε στον ουράνιο, ούτε και στον έρωτα (της ψυχής) που κηρύσσει η Διοτίμα (και εκεί ο ψυχικός έρωτας είναι η μεταμόρφωση του σωματικού, που αφήνει τα σύνορα της γήινης ωραιότητας για να

προχωρήσει προς το απόλυτο κάλλος και την αθανασία) – αλλά διότι περιλαμβάνει μόνο αυτό, δεν μπορεί επομένως να αποτελέσει αφετηρία μονιμότερου δεσμού. Ο λόγος του Πausανία αποτελεί κατά κάποιο τρόπο την παρουσίαση της ηθικής και κοινωνικής σημασίας του έρωτα, ενώ του Αριστοφάνη της βιολογικής και ψυχολογικής πλευράς του.

Αφού τελείωσε το λόγο του ο Πausανίας, ήρθε η σειρά του Αριστοφάνη να μιλήσει και του έτυχε να τον πιάσει λόξυγκας. Ζήτησε λοιπόν από τον γιατρό Ερυξίμαχο που καθόταν δίπλα του να πάρει αυτός τον λόγο και αν μπορούσε να του σταματήσει τον λόξυγκα.

Του είπε ο Ερυξίμαχος να κρατήσει πολλή ώρα την αναπνοή του και αν δεν σταματήσει να κάνει γαργάρα με νερό. Αν πάλι ο λόξυγκας είναι πολύ ισχυρός, πάρε κάτι και ξύσε τη μύτη σου για να φταρνιστείς, κι αν το κάνεις αυτό μία ή δύο φορές, ακόμα και αν είναι πάρα πολύ ισχυρός, θα σταματήσει.

Πήρε λοιπόν το λόγο ο Ερυξίμαχος και είπε:

Ερυξίμαχος (186 – 188): «Κατά τη γνώμη μου είναι απαραίτητο, αφού ο Πausανίας ενώ ξεκίνησε καλά δεν επεξεργάστηκε καλά το θέμα στο λόγο του, να προσπαθήσω εγώ να συμπληρώσω την ανάπτυξη.

Συμφωνώ ότι ο έρωτας είναι διττός, αλλά πιστεύω και βάσει της ιατρικής, της επιστήμης της ανθρώπινης ψυχής και σε σχέση προς τους ωραίους ανθρώπους, αλλά και προς άλλα πολλά και σε άλλα πεδία και στους ζωικούς και φυτικούς οργανισμούς και σε όλα τα όντα και γενικά έχω διαπιστώσει ότι σημαντικός και αξιοθαύμαστος ο Θεός (Έρωτας) εκτείνει την δύναμή του στα πάντα και στα ανθρώπινα και στα Θεία φαινόμενα».

Και συνέχισε: «ας μιλήσω κατ' αρχήν για την Ιατρική για να τιμήσουμε και την τέχνη μας. Η Ιατρική, είναι με λίγα λόγια η επιστήμη των ερωτικών τάσεων του σώματος για πλήρωση και κένωση. Ο ικανός γιατρός πρέπει εκείνα που είναι πολύ εχθρικά μεταξύ τους μέσα στο σώμα να μπορεί να τα συμφιλιώσει και να τα κάνει να αισθάνονται έρωτα το ένα για το άλλο. Και πολύ εχθρικά μεταξύ τους είναι το κρύο με το ζεστό, το πικρό με το γλυκό, το ξηρό με το υγρό, κ.α. Αλλά και όλες οι άλλες επιστήμες: η πιο στενά συνδεδεμένη με αυτήν γυμναστική, η γεωργία, η μουσική ακόμα και η γαστρονομία και τα μαθηματικά».

Όλες αυτές οι επιστήμες οφείλονται στη μεταφυσική υπερεπιστήμη της μείξεως και κράσεως των αντίθετων, αυτό το ανώτατο δώρο της διαλεκτικής, που ο «Φίληβος» θα χαρακτηρίσει ως «Θεών δόσιν» που «εκ Θεών ερρίφθη διά τινός Προμηθέως άμα φανοτάτω τινί πυρί» (Φίληβος 16 c).

Εδώ επιχειρείται μια σύγκριση (παραλληλισμός) μεταξύ της διαλεκτικής (λόγος, νόηση) από το ένα μέρος (που συνεπάγεται τη συναγωγή και τη διαίρεση) και της «φωτιάς» (δύναμη – ισχύς – ενέργεια) από το άλλο μέρος, που και αυτή διαιρεί και συνδέει. Αυτό το «πυρ» όπως προκύπτει στον «Φίληβο» είναι το ίδιο το πυρ του Προμηθέα, σύμβολο της αιτιότητας κάθε μείξεως και συνθέσεως. Μπορούμε επομένως να πούμε ότι το πυρ του Προμηθέα που αναφέρεται στο «Φίληβο» δεν είναι κατά βάθος άλλο από ένα πυρ νοερό, νοητό με βαθύτατη υφή του τη νόηση την πλέον σοφή, είναι το «πυρ» απ' όπου πηγάζει κάθε επιστήμη και νόηση (Προμηθέας 252 – 254).

Και συνεχίζει ο Ερυξίμαχος: «η συμφωνία των αντιθέτων δίνει την αρμονία στη μουσική γιατί η αρμονία είναι συνήχηση αντιθέτων ακόμη μεταξύ τους τόνων (οξείς και βαρείς) και ο ρυθμός έγινε από τη συμφωνία (μείξη) του γρήγορου με το αργό».

«Και στη μουσική λοιπόν και στην ιατρική και σ' όλα τα άλλα, και στα ανθρώπινα και στα Θεϊκά, πρέπει να διακρίνουμε, όσο είναι δυνατόν, αυτούς τους «δύο έρωτες» γιατί και οι δύο υπάρχουν και πρέπει να έρχονται σε συμφωνία».

Έπειτα και η σύσταση των εποχών του έτους, είναι γεμάτη από αυτούς τους δύο έρωτες και όταν μεταξύ τους επιτύχουν τον φρόνιμο έρωτα τα στοιχεία (τα θερμά, τα ψυχρά, τα ξηρά και τα υγρά) και επέλθει αρμονία και συνετή ανάμειξη, έρχονται και φέρνουν ευημερία και υγεία στους ανθρώπους και στα άλλα ζώα και στα φυτά και τίποτα δεν αδικούν. Όταν όμως επικρατήσει ο υπεροπτικός έρωτας ως προς τις εποχές του έτους, φέρνει πολλές καταστροφές και αδικίες (επιδημίες, φυσικές καταστροφές, κ.λπ.)»

Αναφερόμενος στη μαντική τέχνη (δηλαδή των μεταξύ των Θεών και ανθρώπων επικοινωνία) ισχυρίζεται πως «δεν έχει άλλο σκοπό από τη διαφύλαξη και τη θεραπεία του έρωτα, πως είναι δημιουργός της φιλίας των Θεών και των ανθρώπων με το να γνωρίζει από τις ερωτικές τάσεις των ανθρώπων ποιες τείνουν προς το σεβασμό των ηθών και την ευσέβεια» και καταλήγει υμνώντας τον έρωτα για τα καλά πράγματα, που εμπεριέχει σωφροσύνη και δικαιοσύνη και ο οποίος έχει μεγαλύτερη δύναμη και σ' εμάς και στους Θεούς, και μας φέρνει κάθε ευτυχία και μας κάνει να συναναστρεφόμεστε μεταξύ μας και να είμαστε φίλοι και με τους καλύτερούς μας, τους Θεούς».

Πιο κατανοητά γίνονται τα όσα ελέχθησαν από τον Ερυξίμαχο στον «Κρατύλο» του Πλάτωνα. Θα βρούμε εκεί τους όρους που χαρακτηρίζουν αποκαλυπτικά τις δύο μεταφυσικές αντίθετες αρχές, που η μία ονομάζεται «καλόν, αληθές, θοόν, αγαστόν» και η άλλη «αζύμφορον, ακερδές, ίσχον, δούν, ζημιώδες, άπορον, βλαβερόν, κώλυμα φοράς, κακώς ίόν, αισχρόν, κ.α.

Στην πρώτη περίπτωση έχουμε να κάνουμε με την πιο μεγάλη ευφορία των μεικτών που μας περιγράφει ο Ερυξίμαχος στον λόγο του (188 a “έρχονται και φέρνουν ευημερία και υγεία στους ανθρώπους και στα άλλα ζώα και στα φυτά και τίποτα δεν αδικούν”).

Στην δεύτερη αντίθετα περίπτωση γινόμαστε μάρτυρες της πιο ριζικής αταξίας και ακοσμίας (188 a “όταν όμως επικρατήσει ο υπεροπτικός έρωτας ως προς τις εποχές του έτους, φέρνει πολλές καταστροφές και αδικίες”).

(Η αδικία που αναφέρεται εδώ, δεν είναι ταυτόσημη με τη δυσαρμονία, δηλαδή με την κακή μείξη και κράση;).

Στον «Φίληβο» (30c) ο Σωκράτης απευθυνόμενος στον Πρώταρχο λέει: «Θα λέγαμε ότι υπάρχουν στο σύμπαν αυτά που έχουμε πει πολλές φορές, δηλαδή το στοιχείο του απεριόριστου σε μεγάλη ποσότητα και το πεπερασμένο σε αρκετή, και επιπλέον από αυτά κάποια αιτία, όχι ασήμαντη, που βάζει σε τάξη και ρυθμίζει τα έτη, τις εποχές και τους μήνες και η οποία θα μπορούσε απόλυτα δικαιολογημένα να ονομαστεί σοφία και νους.

Υπάρχουν και άλλες αναφορές στον Πλάτωνα («Πολιτικός» 272a, b, «Τίμαιος» 24c) οι οποίες αποτελούν ένα είδος ύμνου προς την αρμονική και ευδαίμονα κράση που λέγεται Φύση και την «σοφία και το νου» που την βάζει σε τάξη και αρμονία (Ανώτερη δύναμη – Θεός).

Η φύση ολόκληρη, κατά τον Πλάτωνα δεν είναι παρά το προϊόν μιας μείξεως αρμονικής, που αιτίας της είναι ο κόσμος (Ουράνιος) έρωτας, και εσώτατη δομή της το μέτρο, ή ακόμη η ισότητα ή γεωμετρική («Γοργίας» 508a «ισότης η γεωμετρική και εν Θεοίς και εν ανθρώποις μέγα δύναται») πανίσχυροι μεταξύ των Θεών και των ανθρώπων. Χάρη σ' αυτή επιτελούνται με νόμο και με τάξη, όλα τα μείγματα που είναι κατά τον «Φίληβο» γεγεννημένες «ουσίες». («Φίληβος 26b: «διακρίνοντας η θεά, (θεά του νόμου και της τάξης) καλέ μου φίληβε, την αλαζονεία και την γενική ακολασία όλων, αφού δεν υπήρχε όριο ούτε στις ηδονές ούτε στον κορεσμό, έθεσε νόμο και τάξη, που εμπεριέχουν τον περιορισμό και εσύ ισχυρίζεσαι ότι αυτή έφθειρε την ηδονή, εγώ όμως (λέει ο Σωκράτης) αντίθετα λέω ότι την έσωσε»)

Τελειώνοντας το λόγο του ο Ερυξίμαχος, απευθυνόμενος προς τον Αριστοφάνη που εν τω μεταξύ είχε απαλλαχθεί από τον λόξυγκα, του είπε: «Ίσως όμως επαινώντας τον Έρωτα να παραλείπω πολλά, όχι πάντως με την θέλησή μου. Αλλά αν κάτι παρέλειψα, δική σου δουλειά είναι Αριστοφάνη, να το συμπληρώσεις».

Ακολούθησε ένας σκωπτικός διάλογος μεταξύ τους και το λόγο πήρε ο Αριστοφάνης. Η ομιλία του Ερυξίμαχου υπήρξε γόνιμη και σημαντική όπως αναγνωρίζει ο Σωκράτης στον λόγο του (194a). «Εσύ καλά αγωνίστηκες Ερυξίμαχε»

Αριστοφάνης (189c – 193e): Ο λόγος – μύθος του Αριστοφάνη, έχει χαρακτήρα κοσμογονικό, ή μάλλον ανθρωπογονικό. Μας λέει ότι «παλιά ο οργανισμός μας δεν ήταν ίδιος όπως τώρα, ήταν διαφορετικός. Αρχικά τα φύλα των ανθρώπων ήσαν τρία και όχι όπως σήμερα δύο, αρσενικό και θηλυκό. Υπήρχε ακόμη και ένα τρίτο αποτελούμενο από αυτά τα δύο. Το όνομά του μένει ακόμη. Το ίδιο όμως έχει εξαφανιστεί. Το ανδρόγυνο (αρσενικοθήλυκο), που στην εμφάνιση και στο όνομα αποτελούσε συνδυασμό του αρσενικού και του θηλυκού, τώρα όμως δεν υφίσταται πια αλλά το όνομα χρησιμεύει σαν Βρισιά. Έπειτα ολόκληρο το σώμα κάθε ανθρώπου που ήταν στρογγυλό,

έχοντας ολόγυρα τη ράχη και τα πλευρά. Χέρια είχε τέσσερα και άλλα τόσα πόδια και πρόσωπα δύο πάνω από κυκλικό αυχένα, ολόδια μεταξύ τους, κεφάλι ένα πάνω από τα δύο πρόσωπα που βρίσκονταν το ένα απέναντι στο άλλο και αυτιά τέσσερα και διπλά γεννητικά όργανα, και όλα τα άλλα όπως θα μπορούσε κανείς από αυτά να φανταστεί».

Και ο Αριστοφάνης στο λόγο του συνεχίζει να περιγράφει το τρίτο φύλο των ανθρώπων λέγοντας ότι «προχωρούσε όρθιο, όπως και τώρα προς οποιαδήποτε κατεύθυνση ήθελε, αλλά και όταν επιθυμούσε να τρέξει γρήγορα, το έκανε όπως οι ακροβάτες και μετακινούνταν γρήγορα κυκλικά. Το ίδιο γινόταν και με τα άλλα δύο φύλα διότι έμοιαζαν με τους προγόνους τους. Ο λόγος που ήσαν τρία τα φύλα και είχαν αυτή την εμφάνιση είναι διότι το αρσενικό ήταν αρχικά γέννημα του ήλιου, το θηλυκό της γης και το ανάμεικτο της σελήνης, αφού και η σελήνη αποτελείται και από τα δύο» (ήλιο και γη).

Αυτά τα τέρατα που θυμίζουν κάπως εκείνα που περιγράφει ο Εμπεδοκλής, στο απόγειο της κυριαρχίας της Φιλότητος (δηλαδή ακριβώς τον Έρωτα) «ήταν φοβερά και είχαν πολύ μεγάλη έπαρση και τόλμησαν να τα βάλουν με τους Θεούς (το λέει ο Όμηρος για τον Εφιάλτη και τον Ώτο), προσπάθησαν να ανέβουν στον Ουρανό και να τους επιτεθούν». Τότε ο Δίας με τους άλλους Θεούς μετά από σκέψη αναζήτησαν λύση, υιοθετώντας την πρόταση του Δία, προκειμένου να διατηρηθεί η ανθρωπότητα και να απαλλαγεί από την αυθάδεια της (ακολασίας): να γίνουν οι άνθρωποι ασθενέστεροι.

«Προς το παρόν» είπε ο Δίας «θα τους κόψω σε δύο μέρη τον καθένα, έτσι θα γίνουν αφ' ενός μεν ανίσχυροι, αφ' ετέρου χρησιμότεροι σε μας αφού θα είναι αριθμητικά περισσότεροι. Θα περπατούν δε ορθοί και με τα δύο πόδια. Αν όμως αποδειχθεί ότι εξακολουθούν να είναι ανυπότακτοι και δεν θέλουν να καθίσουν ήσυχα, τότε θα τους χωρίσω για δεύτερη φορά στα δύο, ώστε να περπατούν με ένα πόδι σα να παίζουν κουτσό», και άρχισε να σχίζει τους ανθρώπους στα δύο.

Στη συνέχεια ο Αριστοφάνης, αναφέρει με λεπτομέρειες τη δουλειά που ανέθεσε ο Δίας στον Απόλλωνα να «τελειοποιήσει το σώμα των ανθρώπων χρησιμοποιώντας εργαλεία και τεχνικές, δίνοντας έτσι και μία κωμικοτραγική αλλά πλαστική όψη στην ομιλία του, κάτι που ταυτίζεται άλλωστε με το ήθος του, και συνεχίζει ερμηνεύοντας τη συμπεριφορά την ερωτική των ανθρώπων μετά των χωρισμό τους στα δύο.

Λέει λοιπόν ότι: «Μετά τη διχοτόμηση του ανθρώπου, αναζητούσε το καθένα το άλλο μισό και πήγαινε μαζί του» («για να δημιουργηθεί το «όλον»).

Έτσι περιγράφεται τα εξής είδη ανθρώπου: το αρσενικό και το θηλυκό από το ανάμεικτο είδος, το αρσενικό από το αρσενικό (μεικτό) και το θηλυκό από το θηλυκό (μεικτό) και την αντίστοιχη συμπεριφορά κάθε είδους, για να καταλήξει πως η αναζήτηση από τον κάθε άνθρωπο του άλλου του μισού προκειμένου να ολοκληρωθεί και να επανέλθει στην αρχική (διπλή) φύση του είναι ο Έρωτας «Του ολόκληρου λοιπόν η επιθυμία και η επιδίωξη ονομάζεται έρωτας» (192e), «θέλοντας να υμνήσουμε τον Θεό που μας βοηθάει σ' αυτό, δίκαια θα υμνούσαμε τον Έρωτα, ο οποίος και προς το παρόν μας ωφελεί πολύ οδηγώντας μας προς εκείνους που μας ταιριάζουν, και δια το μέλλον μας παρέχει μέγιστες ελπίδες, αν και εμείς παρέχουμε προς τους Θεούς ευσέβεια, ότι θα μας επαναφέρει στην αρχαία μας φύση και αφού μας γιατρέψει θα μας κάνει να ζούμε ευτυχισμένοι και σε απόλυτη ευδαιμονία».

Ο λόγος του Αριστοφάνη αποτελεί ένα από τα αιχμηρότερα – τολμηρότερα ίσως κράματα του κωμικού και τραγικού (άκρως σοβαρού μεταφυσικού) στοιχείου (κατά του Νίτσε, η μεγάλη σοβαρότητα, εγείρεται τη στιγμή που αρχίζει η τραγωδία). Κάτω από την κωμικότητα της μορφής του Αριστοφάνη, διαφαίνεται ένα τόσο βαθυστόχαστο περιεχόμενο, ώστε δεν είναι περίεργο που η Διοτίμα έκανε κριτική μόνο στη δική του ομιλία (205d). Δεν είναι μόνο μεγαλειώδης στην απλότητα της σύλληψης, από τη σκοπιά να ερμηνευθεί και η έλξη των φύλλων, ούτε η σκέψη να συνδέσει γενετήσια πράξη με την ιδέα της ολοκλήρωσης. Στην ομιλία του Αριστοφάνη, για πρώτη φορά μας παρουσιάζεται ο έρωτας στην αληθινή του φύση, ως ένστικτο πρωταρχικό του

ανθρώπινου οργανισμού (κάτι που κάνει αργότερα ο Freud), ως το μεγάλο μυστήριο και το μεγάλο θαύμα της δημιουργίας, το οποίο γι' αυτό μόνο μυθολογικά μπορεί να συλληφθεί.

Ακολουθεί ένας διάλογος μεταξύ του Αριστοφάνη και του Ερυξίμαχου, στον οποίο παρεμβαίνουν και οι Αγάθων και Σωκράτης και τελικά το λόγο παίρνει ο Αγάθων.

Αγάθων (194a – 197e): «Εγώ λοιπόν θέλω πρώτα να πω πως πρέπει να μιλήσω και έπειτα να μιλήσω. Γιατί μου φάνηκαν όλοι εκείνοι που πήραν προηγουμένως το λόγο ότι δεν εγκωμιάζαν το Θεό, αλλά ότι καλοτύχιζαν τους ανθρώπους για τα αγαθά που τους παρέχει ο Θεός και ποιος είναι αυτός που τους τα δώρισε αυτά, κανένας δεν είπε».

Και ο Αγάθωνας συνεχίζει το λόγο του προσπαθώντας να περιγράψει τη μορφή και τα χαρακτηριστικά του Θεού Έρωτα με τη μορφή του νεαρού γιου της Αφροδίτης, όπως τον βλέπουμε στην τέχνη από τον 4^ο αιώνα και μετά και όπως μας την επανέφερε η εποχή της Αναγέννησης.

Όπως πολύ ωραία θα παρατηρήσει ο Σωκράτης (204c), ο Αγάθων ως πρότυπο για την περιγραφή της μορφής και των χαρακτηριστικών του Έρωτα χρησιμοποίησε τον εραστή και όχι τον φορέα του αισθήματος Έρωτα.

Ας δούμε λοιπόν πως περιγράφει τον Έρωτα ο Αγάθων: «Λέω λοιπόν εγώ ότι από όλους τους Θεούς, που είναι ευτυχισμένοι, ο Έρωτας είναι ο ευτυχέστερος, γιατί είναι ο ωραιότερος και ο καλύτερος απ' αυτούς (195a). Και είναι ο ωραιότερος για τα εξής: Είναι ο πιο νέος και μισεί το γήρας, είναι απαλός διότι στα μαλακά περπατεί και όχι στα σκληρά δηλαδή στα αισθήματα και στις ψυχές των Θεών και των ανθρώπων (195e). Είναι ευλύγιστος (υγρός το είδος 196a) γι' αυτό και εισχωρεί όταν τα αισθήματα και η ψυχή είναι μαλακά, ενώ αποχωρεί όταν αυτά σκληρύνουν. Και μεγάλη απόδειξη των συμμετρικών αναλογιών του και της ευλυγισίας του είναι η ομορφιά του, γιατί υπάρχει αιώνιος πόλεμος ανάμεσα στην ασχήμια και στον Έρωτα. Είναι ωραίος και χρωματιστός και μυρωδάτος σαν ανθισμένο λουλούδι, κάτι που φαίνεται από την διαμονή του Θεού κοντά στα άνθη, γιατί σε σώμα και ψυχή ή οτιδήποτε άλλο που δεν άνθισε ή που έληξε η ανθοφορία του, ο Έρωτας δεν εγκαθίσταται. Όπου όμως υπάρχει τόπος ανθισμένος και μυρωδάτος, εκεί και κάθεται και παραμένει» (196a, b). Και συνεχίζει: «Αλλά και για την αρετή του Έρωτα πρέπει τώρα, μετά από αυτά να μιλήσουμε». Ο Έρωτας είναι δίκαιος («ούτε αδικεί, ούτε αδικείται»), είναι ελεύθερος («γιατί η βία δεν τον αγγίζει») είναι ο πιο γενναίος («αλλά και στην ανδρεία του Έρωτα ούτε και ο Άρης δεν τον ξεπερνάει» 196c), είναι σοφός [«ο Θεός είναι ποιητής τόσο σοφός που να μπορεί να κάνει και άλλον ποιητή γιατί ο καθένας γίνεται ποιητής «ακόμα και αν πριν ήταν άμουσος» άμα τον αγγίζει ο Έρωτας» (196c)], είναι σώφρων («Από τον Έρωτα καμία ηδονή δεν είναι ισχυρότερη κι οι άλλες όντας κατώτερες κυριαρχούνται από τον έρωτα, κι αυτός κυριαρχεί κυριαρχώντας λοιπόν στις ηδονές και στις επιθυμίες, ο Έρωτας αποδεικνύεται εξαιρετικά σώφρων». 196c). Ο Έρωτας είναι δημιουργός (γεννιέται και αναπτύσσεται κάθε ζωή, αλλά και πνευματική δημιουργία π.χ. φιλοσοφία, ποίηση, θέατρο κ.λ.π.) είναι δάσκαλος (διδάσκει στις πρακτικές τέχνες, τη μουσική, τη μεταλλουργία, στην υφαντουργία, αλλά και τον «Δία στο να κυβερνάει τους Θεούς και τους ανθρώπους»).

Και ο μελιστάλαχτος λόγος του ωραιολόγου ποιητή Αγάθωνα τελειώνει θριαμβευτικά, με αληθινό ύμνο και χαιρετισμό προς τον Θεό Έρωτα, που κάτω απ' την αιγίδα του η ωραιόπαθη υπόστασή του ολόκληρη ανατέλλει:

«Εμένα λοιπόν μου φαίνεται, Φαίδρε, ότι ο Έρωτας όντας πρώτα ο ίδιος ο ωραιότερος και ο καλύτερος, γίνεται έπειτα και στους άλλους πρόξενος παρόμοιων χαρισμάτων. Μου έρχεται μάλιστα να το πω και με στίχους, ότι αυτός είναι εκείνος που φέρνει την ειρήνη στους ανθρώπους, στα πελάγη τη γαλήνη, την άπνοια και το κοίμισμα των ανέμων, τον ύπνο στις έννοιες. Κι αυτός είναι που μας εμποδίζει να είμαστε ξένοι μεταξύ μας, και μας γεμίζει οικειότητα, που κανονίζει να συναντιόμαστε σε όλες αυτές τις συγκεντρώσεις, που γίνεται αρχηγός μας, σε γιορτές, σε χορούς, σε θυσίες χαρίζοντάς μας πραότητα και διώχνοντας την αγριότητα δωρίζει την ευμένεια, απαλλάσσει από την δυσμένεια, ήπιος, καλός, ορατός στους σοφούς, θαυμαστός στους Θεούς, ποθητός στους κακόμοιρους, πολύτιμος στους καλόμοιρους, της Καλοπέραςης, της Άνεσης, της Χλιδής, των Θέλητρων, της Επιθυμίας, του Πόθου πατέρας, φροντίζει τους καλούς, παραμελεί

τους κακούς στον κόπο, στον φόβο, στον πόθο, στα λόγια οδηγός πολεμιστής άριστος σύμμαχος και σωτήρας, όλων των Θεών και των ανθρώπων στολίδι ωραιότατος και άριστος αρχηγός, τον οποίο πρέπει να ακολουθεί κάθε άνδρας υμνώντας τον όμορφα, μετέχοντας στο τραγούδι που τραγουδάει θέλγοντας το νου όλων των Θεών και των ανθρώπων». (197b, e)

«Μόλις σταμάτησε να μιλάει ο Αγάθων, όλοι οι παρόντες, είπε ο Αριστόδημος, άρχισαν να φωνάζουν δυνατά πόσο σωστά μίλησε ο νεαρός και για τον εαυτό του και για τον Θεό».

Ο Ύμνος του Αγάθωνα προς τον Θεό, είναι πράγματι ένα αριστούργημα καλλιέργειας, μιας καλλιέργειας όμως χωρίς αντίκρισμα βάθους φιλοσοφικού. Πρόκειται για μια αληθινά εξάισια πρόζα ποιητική, γραμμένη από μεγάλο στυλίστα ποιητή και που θυμίζει βυζαντινό χαιρετισμό.

Ολόκληρος ο λόγος του Αγάθωνα (άβαθος, εσφαλμένος) είναι μια παρωδία της σύγχρονης ρητορικής, στην οποία ο Πλάτων, όχι άδικα, αναγνώριζε τον ισχυρότερο αντίπαλο της αληθινής και στην αλήθεια στηριζόμενης παιδείας.

Απ' αυτή παίρνει τη λογική των ακριβολόγων υποδιαιρέσεων, και την αφθονία των εκφραστικών σχημάτων, που θυμίζουν στον Σωκράτη (198c) τη τεχνοτροπία του Γοργία απ' αυτή προέρχεται επίσης το όλο πνεύμα της ομιλίας αυτής, με την ανεύθυνη και επιφανειακή ωραιολογία της. Έτσι ένα πρόβλημα θεμελιώδες της ανθρώπινης ζωής, ο Έρωτας, εκτρέπεται σε αντικείμενο αφιλοσόφητο πομφολυγώδους λυρισμού, και ανεπιφύλακτη επιδοκιμασία από όλους καθιστά περισσότερο ακόμη επιβεβλημένη την επέμβαση του Σωκράτη, με την οποία το φως και η αύρα της αλήθειας, θα διασκορπίσουν την ομίχλη και τα μύρα της καλλωπισμένης ψευδολογίας. Τη ρητορική της γλώσσας θα αντικαταστήσει τώρα η ρητορική της ψυχής, απλή, λιτή, όπως εκείνη (η ψυχή) τα λόγια ο λόγος.

Μετά τον Αγάθωνα, το λόγο πήρε ο Σωκράτης, ο οποίος με τη τρομερή ειρωνεία του και την όλο μεθοδικότητα κριτική του (διαλεκτική) καταρρίπτει ένα – ένα τα περισσότερα από τα επιχειρήματα (επιφανειακά) των προηγούμενων ομιλητών, και προσπαθεί να τους οδηγήσει, με την συγκατάθεσή τους, στην αναζήτηση της Αλήθειας.

Σωκράτης (198a – 201c): Εισάγει με Μαεστρία στο διάλογο και ένα Γυναικείο πρόσωπο, τη Μάντισσα Διοτίμα, κάτι που δεν συνηθίζταν στα Συμπόσια. Η Διοτίμα, ως υπηρέτης της Μαντικής τέχνης, που αποτελεί την ερωτική τέχνη της επικοινωνίας των ανθρώπων με τους Θεούς, αφηγείται στον Σωκράτη, και ουσιαστικά θέτει τη διάσταση του Έρωτα, της ψυχής, που αποσκοπεί στην τελειώσή της, την απαλλαγή από το φθαρτό («την ύλη») και την αναζήτηση του Θείου (της Θεϊκής Ομορφιάς) και της Αθανασίας.

Μέσα από τα λόγια του Σωκράτη, ο Πλάτων περιγράφει και αναλύει τη Θεωρία του για τις ιδέες, το «Όν και το μη Όν», την ψυχή και τα μέρη της, και θέλει τις βάσεις της επιστημονικής σκέψης. Η Ψυχολογία, η Παιδαγωγική αλλά και η Συμβουλευτική, αρχίζουν να αποκτούν επιστημονική οντότητα από την Διδασκαλία του Σωκράτη, όπως αυτό φαίνεται από την θεωρία και τα έργα του Πλάτωνα. Ειδικότερα το «Συμπόσιο» με τη δομή του και την πλοκή των διαλόγων έχει στοιχεία Ψυχολογίας (Ψυχανάλυση) Συμβουλευτικής (Ομάδα, ρόλοι, στάσεις, Μεθοδολογία και Συμβουλευτική παρέμβαση για διαμόρφωσή τους, στερεότυπες αντιλήψεις, η αναζήτηση του εαυτού κ.α.) αλλά και Παιδαγωγικής (υπάρχει ο δάσκαλος, οι μαθητές, η αγωγή της ψυχής). Συμπερασματικά θα μπορούσαμε να πούμε πως βασικά σημεία της θεωρίας του Πλάτωνα μέσα από τα έργα του «Συμπόσιο» και «Φαίδρος» περί έρωτος είναι τα εξής:

- Η δύναμη που συνδέει καθολικά τους δύο κόσμους (του «είναι» και του «γίγνεσθαι») και τη ψυχή με το «Όν», είναι ο Έρωτας (Συμπόσιο, Φαίδρος).
- Ο Έρωτας είναι προαγωγή προς την αλήθεια και γι' αυτό η φιλοσοφία είναι ο έρωτας του φιλόσοφου προς τις ιδέες. Ο Πλάτων περιγράφει την κλιμάκωση της αναζήτησης (από το πεπερασμένο στο άπειρο, από μέρος στο όλον) στους διαλόγους του «Συμποσίου» και του «Φαίδρου».
- Ο Έρωτας ισχυροποιεί την ανάμνηση των ιδεών, ώστε από τον αισθητό κόσμο να ολοκληρωθεί η μετάσταση στο κάλλος του νοητού. Αρχίζοντας από την ωραιότητα που βρίσκεται στον παρόντα κόσμο, μέχρι την ωραιότητα που βρίσκεται στον άλλον, υπάρχουν οι μεταβάσεις, σαν

να γίνονται βαθμιαία από το ένα ωραίο σώμα στα δύο (φυσική και σωματική ωραιότητα (Συμπόσιο «Φαίδρος» 187 – 180b)), από τα δύο σε όλα τα σώματα (ηθική ωραιότητα), από τα ωραία σώματα στα ωραία έργα και τις ωραίες μαθήσεις (γνωστική ωραιότητα), (Ερμύμαχος Συμπόσιο: 186 – 188), και από τις ωραίες μαθήσεις στη μοναδική εκείνη μάθηση που διερευνά το ωραίο καθαυτό, η κατανόηση του οποίου είναι άμεση και πλήρης γνώση της ίδιας της ιδέας του ωραίου (τη Θεϊκή ομορφιά) (Συμπόσιο: Διοτίμα 211e).

- Ο έρωτας της γνώσης φωλιάζει στην ανθρώπινη ψυχή. Όμως η ψυχή, που ζει, νοεί, κινείται μόνη της και κινεί άλλα, συνδέεται (με τον έρωτα), εκτός από τον κόσμο του «είναι» και με τον κόσμο του «γίγνεσθαι», κατάσταση την οποία απηχεί η τριμερής διάκρισή της:
 - α. το Λογιστικόν (έδρα της γνώσης και αθάνατο)
 - β. το Θυμοειδές (έδρα της βούλησης)
 - γ. το Επιθυμητικόν (έδρα των επιθυμιών, κατώτερο σε αξία)
- Με τα τρία αυτά μέρη της ψυχής, κατά τον Πλάτωνα, συνδέονται τα αντίστοιχα φαινόμενα και ενεργήματα (Φαίδρος: περί της ψυχής και της αθανασίας ψυχής)
- Κατά τον Πλάτωνα, η δικαιοσύνη είναι η καθολική αρετή, οποία ενεργοποιεί τις άλλες αρετές (σοφία, ανδρεία και σωφροσύνη) που αναλογούν προς τα τρία μέρη της ψυχής, το λογιστικό, το θυμοειδές και επιθυμητικό αντίστοιχα.

ΜΕΡΟΣ Β'

«Περί ηδονής» («Φίληβος»)

Ο Πλάτων στον «Φίληβο» πραγματεύεται το θέμα αν το απόλυτο αγαθό για τον άνθρωπο ταυτίζεται με την ηδονή, την απόλαυση ή με τη διανοητική δραστηριότητα.

Τελικά διαπιστώνουμε ότι, σκοπός του διαλόγου αυτού είναι η κρίση και απόρριψη και την δύο θέσεων ως ανεπαρκών και η πρόταση μιας μέσης οδού, της ηδονής που συνοδεύεται από τη φρόνηση. («Φίληβος» 19b – 23d)

(Από αυτό είναι ίσως δικαιολογημένο να συμπεράνουμε πως ο Πλάτων, ως επικεφαλής της Ακαδημίας, επιχειρεί να εξισορροπήσει τις αντιθέσεις κάποιων μελών της Σχολής του. Το συμπέρασμα αυτό ενισχύει και επιβεβαιώνει η μαρτυρία του Αριστοτέλη).

Στον «Φίληβο» από τον Πλάτωνα γίνεται οντολογική διερεύνηση (23b – 27c). Διαιρεί τα όντα σε τέσσερα οντολογικά γένη:

- α. το απεριόριστο (άπειρο)
 - β. το πεπερασμένο (πέρας)
 - γ. το μεικτό (μεικτή και γεγεννημένη ουσία)
 - δ. την αιτία (αιτία της μείξεως)
- Στη συνέχεια διερευνώντας τα είδη της ηδονής (31a – 33c), ενώ η ηδονή και η λύπη θεωρούνται ως δύο πλευρές του ίδιου νομίσματος και ανήκουν στο γένος του πεπερασμένου. Περιγράφονται 3 είδη ηδονής – λύπης :
 1. αυτή που σχετίζεται με την ύλη και το σώμα
 2. αυτή που σχετίζεται με τα συναισθήματα (προσδοκία)
 3. την ψυχική ηδονή που σχετίζεται με τη μνήμη απαλλαγμένη από κάθε σωματική ανάμειξη.

Στη συνέχεια του διαλόγου γίνεται ανάλυση των ψυχολογικών φαινομένων της αίσθησης, της μνήμης και της επιθυμίας (33c – 36b)

- Αίσθηση: όταν οι σωματικές λειτουργίες γίνονται αντιληπτές από την ψυχή.
- Μνήμη: η διαφύλαξη και διατήρηση της αίσθησης εκ μέρους της ψυχής

- Επιθυμία: αυτή αποδεικνύεται ότι δεν είναι φαινόμενο σωματικό αλλά ψυχικό, διότι η επιθυμία υποκινείται από το αίσθημα της έλλειψης που ανασύρει την ανάμνηση της πλήρωσης. Επομένως μπορεί κάποιος να έχει ανάμεικτα συναισθήματα λύπης (από την έλλειψη) και χαράς (από την προσδοκία εξουδετέρωσης της έλλειψης)
- Συζητείται το θέμα διάκρισης μεταξύ αληθούς (καθαρής) και ψεύδους ηδονής και λύπης (36b – 41a)
- Αμιγές και καθαρές ηδονές (50e – 53c) είναι τα συναισθήματα, που παράγονται από τη θέαση ωραίων χρωμάτων και σχημάτων, από τις ευώδεις οσμές και από τους μουσικούς τόνους. Η πιο καθαρή και κατ' εξοχήν αμιγής ηδονή είναι εκείνη που προκύπτει από την απόκτηση γνώσεων. Η αξία των αμιγών ηδονών δεν έγκειται στην ένταση και στο μέγεθος αλλά στην καθαρότητά τους.

Εξέταση από οντολογική άποψη:

- Μπορεί η ηδονή να χαρακτηριστεί έσχατο σκοπός;
- Αφού η ηδονή μετέχει στη γένεση («γίγνεσθαι») μετέχει και στη φθορά και στον θάνατο, άρα είναι αδύνατο να μετέχει στο αγαθό («είναι»).
- Η αναζήτηση επανέρχεται στο ερώτημα, αν η ηδονή ή η φρόνηση είναι συγγενέστερη με το αγαθό. Και οι δύο έννοιες εξετάζονται σε σχέση με τη συμμετρία, την αλήθεια και το κάλλος και διαπιστώνεται ότι αναμφισβήτητη συγγένεια με τα τρία αυτά έχει η φρόνηση. Κατόπιν αυτού προκύπτουν οι παρακάτω οντολογικές βαθμίδες:
 1. το μέτρο, το μέτριο και το προσαρμοσμένο στην περίπτωση μέτρο
 2. η συμμετρία, το ωραίο, το τέλειο και το επαρκές
 3. ο νους και η φρόνηση
 4. οι επιστήμες, οι τέχνες και οι σωστές αντιλήψεις
 5. οι αμιγείς και καθαρές ηδονές, που παράγονται από νοητικές και αισθητηριακές λειτουργίες
- Στον επίλογο του διαλόγου (66d – 67b), οι συνομιλητές συμπεραίνουν πως η συζήτηση απέδειξε ότι ούτε η ηδονή ούτε η φρόνηση είναι αγαθό, εφόσον δεν έχουν αυτάρκεια και τελειότητα.

ΒΑΣΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΟΥ ΠΛΑΤΩΝΑ

- Η έννοια της ιδέας είναι ο θεμέλιος λίθος της Πλατωνικής φιλοσοφίας. Αυτή ταυτίζεται με το απόλυτο, δηλαδή το σταθερό εκείνο λογικό σημείο, στο οποίο η ψυχή ανάγει τα πάντα, για να τα κρίνει και να τα καταξιώσει λογικά, αποτελεί το μέτρο για το είναι και το μη είναι. Μέσω της ιδέας, η οποία γίνεται αντιληπτή μόνο με τη νόηση, η ψυχή κατακτά την ενότητα και τη λογικότητά της, ενώ μέσω των αισθητηρίων αντιλαμβάνεται τα μεταβαλλόμενα επί μέρους μεγέθη.
- Το ερώτημα για τη φύση του όντος απασχόλησε πάρα πολύ τον Πλάτωνα, ο οποίος διεύρυνε το πρόβλημα της ουσίας, αυτού δηλαδή που κάνει κάθε τι να είναι ότι είναι. Σε αντίθεση προς τον οντολογικό και γνωσιολογικό μηδενισμό των σοφιστικών, (ο Γοργίας ο Λεοντίνος υποστήριξε: δεν υπάρχει τίποτα και, αν υπάρχει είναι ακατανόητο για τον άνθρωπο και, αν ήταν κατανοητό για τον άνθρωπο δεν θα ήταν δυνατό να ειπωθεί και να εξηγηθεί στους άλλους) υποστήριξε την πραγματικότητα του όντος. «Κάθε ουσία είναι ζωντανή, κινούμενη και νοούσα». Το Ον ταυτίζεται και με το Θείο.

- Οι ιδέες αντιπροσωπεύουν το είναι, την αληθινή ύπαρξη, σε αντίθεση προς την αβεβαιότητα των φαινομένων. Είναι το σταθερό αντικείμενο επιστήμης (αληθινής γνώσης) μέσα στην εναλλαγή των «δοξών» (υποκειμενικών ή λανθασμένων αντιλήψεων).
 - Με βάση αυτά διαμορφώνονται τα κριτήρια που επιτρέπουν τη δυστική διάκριση μεταξύ της κατώτερης αισθητικής πραγματικότητας (γίνεσθαι, κόσμος της γένεσης, ύλη) και της άνωτερης νοητικής πραγματικότητας (είναι, κόσμος της «ουσίας», άυλο). Μεταξύ του κόσμου της «ουσίας» και αυτού της «γένεσεως» υπάρχει η σχέση προτύπου με το είδωλό του.
 - Η κορυφαία ιδέα είναι η ιδέα του αγαθού («του όντος», «του ενός»).
 - Η αναζήτηση της αληθινής γνώσης (επιστήμης), της ιδέας, περιλαμβάνει τρεις κλάδους:
 - α. τη Διαλεκτική (που χωρίζεται στη λογική, τη γνωσιολογία και τη μεταφυσική) (κατά τον Πλάτωνα η υπέρτατη επιστήμη)
 - β. τη Φυσική και
 - γ. την Ηθική.
 - Η Διαλεκτική αποσκοπεί στη γνώση των ιδεών, που αποτελούν τον πυρήνα της θεωρίας του. Υποστηρίζει ότι ο άνθρωπος γνωρίζει τις ιδέες με την ανάμνηση και όχι με τις αισθήσεις, οι ιδέες είναι αναλλοίωτες και η ύψιστη όλων (το «αγαθό») συμπίπτει με τη θεότητα.
 - Η Φυσική αποτελεί κατά κάποιο τρόπο την κοσμολογία του, τη δημιουργία των όντων, που είναι απλά είδωλα ή μιμήματα των ιδεών.
 - Η Ηθική συνδέεται με τις μεταφυσικές αρχές του.
- Ο αληθινός προορισμός του ανθρώπου είναι η έξοδος του από τον κόσμο και η ομοίωσή του με τον Θεό. Πραγματοποιείται με την εξάσκηση των αρετών της φρόνησης, της σοφίας, της ανδρείας και της σωφροσύνης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Πλάτωνα: Συμπόσιον έκδ. Κάκτος 1991
2. -//- Φίληβος -//- 1993
3. -//- Φαίδρος -//- 1993
4. Φιλοσοφικής Στοχαστικότητας Εκφάνσεις – Κορυφώσεις: Νικολάου – Ιωάννου Σ. – ΜΠΟΥΣΟΥΛΑ Θεσσαλονίκη 1973
5. Μαθήματα Οντολογίας – Μεταφυσικής -//- 1972
6. Αισθητική και Μεταφυσική -//- 1972
7. Εισαγωγή στη Φιλοσοφία -//- 1972

Γ. Θεοδωρακόπουλος (Αθήνα 2002)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Μέρος Α' «Περί Έρωτος»

- Εισαγωγή σ.1
- Παρουσίαση και κριτική αποσπασμάτων από το «Συμπόσιο» σ.1-7
 - Φαίδρος
 - Πausανίας
 - Ερυξίμαχος
 - Αριστοφάνης
 - Αγάθων
 - Σωκράτης
- Συμπεράσματα περί έρωτος σ.8

Μέρος Β' «Περί ηδονής» σ.8-9

- Το απόλυτο αγαθό
- Οντολογική διερεύνηση
- Είδη της ηδονής
- Καθαρές – αμιγείς ηδονές
- Αρετές

ΕΠΙΛΟΓΟΣ – Βασικά σημεία της θεωρίας του Πλάτωνα σ.9-10

Γ. Θεοδωρακόπουλος Αθήνα 2002